

Franciszek (2024). Dokument końcowy XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów – ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo, misja

Aktualizacja: 16 XI 2025

Misja Kościoła i wspólna odpowiedzialność pastoralna

- **Nawrócenie misyjne Kościoła:** Synod przypomina, że celem wszelkiego działania Kościoła jest **misja ewangelizacyjna**. Realizacja tej misji wymaga stałego nawrócenia pastoralnego – odnowy każdej wspólnoty lokalnej i całego Kościoła w duchu misyjnym. Wezwanie synodalne streszcza się w zachęcie do wierniejszego podążania za Chrystusem i gorliwszego **zaangażowania w Jego misję**, poszukiwania nowych dróg głoszenia Ewangelii w zmieniającym się świecie.
- **Powszechne powołanie do misji:** *“Cały Lud Boży jest podmiotem głoszenia Ewangelii. W nim każdy ochrzczony jest wezwany do bycia krzewicielem misji, ponieważ wszyscy jesteśmy misjonarzami”* – przypomina dokument (cytując CTI 53). **Wszyscy ochrzczeni, bez wyjątku, są współodpowiedzialni za misję Kościoła.** Nie ma już biernych odbiorców: każdy – świecki, duchowny, osoba konsekrowana – ma świadczyć o Chrystusie i wносить swój wkład w misję zgodnie z własnym powołaniem i charyzmatami.

Budowanie relacji i styl towarzyszenia duszpasterskiego

- **Relacje ożywiają Kościół:** Uczestnicy Synodu doświadczyli, że to **żywe relacje** podtrzymują **witalność Kościoła**, ożywiając również jego struktury. *“Misyjny Kościół synodalny potrzebuje odnowienia zarówno jednego, jak i drugiego”* – relacji i struktur.
- **Konieczność uzdrowienia więzi:** W całym procesie synodalnym, na różnych kontynentach, wyrażano pragnienie, by Kościół lepiej troszczył się o **relacje**: z Bogiem, **między kobietami i mężczyznami**, w rodzinach i wspólnotach, między grupami społecznymi i wyznaniem, a także z całym stworzeniem. Wiele świeckich było pozytywnie zaskoczonych, że ich głos został wysłuchany, cieszyli się możliwością

zabrania głosu we wspólnocie. Inni dzielili się bólem wykluczenia lub osądzania z powodu swojej tożsamości, sytuacji małżeńskiej czy orientacji seksualnej. Ujawniło się silne pragnienie **bardziej autentycznych, ewangelicznych relacji** w Kościele – nie tylko dla poczucia bycia akceptowanym, ale z głębokiej potrzeby wiary. Jakość wzajemnej miłości we wspólnocie ma decydujące znaczenie dla wiarygodności świadectwa Kościoła: *“Po tym wszyscy poznają, żeście uczniami moimi, jeśli będziecie się wzajemnie miłowali”* (J 13,35).

- **Nawrócenie w stylu relacji:** Bycie Kościołem synodalnym wymaga **prawdziwego nawrócenia relacyjnego** – odnowy stylu, w jakim traktujemy siebie nawzajem. Dokument podkreśla, że troska o drugiego to nie kwestia strategii czy organizacji, ale **istota Objawienia**: Bóg jest relacją Trójcy, a Jezus ukazał Ojca poprzez bliskie relacje z ludźmi. Gdy nasze ludzkie, często kruche więzi stają się przestrzenią działania łaski Chrystusa, miłości Ojca i komunii Ducha, wtedy samym stylem życia głosimy wiarę w Boga Trójjedynego. Odnowione przez łaskę i gościnność względem najsłabszych relacje we wspólnocie są **najbardziej czytelnym znakiem** działania Ducha Świętego w Kościele.
- **Jezusowy styl towarzyszenia:** Ewangelię trzeba na nowo odczytać jako **“mapę drogową” duszpasterskiego towarzyszenia**. Jezus Chrystus jawi się w niej jako ten, który *“nieustannie wsłuchuje się w osoby spotykające Go na drogach”* – nikogo nie pozostawia bez uwagi. **Jezus zatrzymywał się przy każdym** – niezależnie czy to mężczyzna czy kobieta, grzesznik czy uczony, chory, ubogi czy poganin – **śluchał i wchodził w dialog**, objawiając im miłosierne oblicze Ojca. Z Jego spotkań rodziły się słowa i gesty, które **odmieniały życie** ludzi, uzdrowiały ich relacje i przywracały nadzieję. Synod wzywa **uczników Chrystusa**, by naśladowali ten styl: *śluchanie* potrzeb ludzi, *bliskość* i *dialog* są pierwszym aktem ewangelizacji. Chrystus tchnął Ducha Świętego na Kościół, aby uformować nasze serca na wzór Serca Jezusa – tylko z serca przemienionego Jego łaską może płynąć prawdziwe duszpasterskie towarzyszenie.

Równa godność i udział wszystkich ochrzczonych (świeccy, kobiety, młodzi)

- **Mężczyźni i kobiety w Kościele:** Na mocy chrztu wszyscy wierni – kobiety i mężczyźni – mają **równą godność** i uczestniczą w prorockiej, kapłańskiej i królewskiej misji Ludu

Bożego. Różnica płci należy do porządku stworzenia, ale *“nie oznacza nierówności”* – w Chrystusie *“nie ma już mężczyzny ani kobiety”* (Ga 3,28). Synod z troską odnotowuje, że w praktyce **kobiety napotykają przeszkody** w pełnym uczestnictwie w życiu Kościoła. Wiele kobiet – świeckich i zakonnych, ze wszystkich kontynentów – dawało wyraz bólu, że ich głos i dary nie zawsze są przyjmowane z równą wagą.

- **Dowartościowanie roli kobiet:** Dokument przypomina fundamentalny wkład kobiet w historię zbawienia i życia Kościoła: to **kobieta, Maria Magdalena** została pierwszym świadkiem Zmartwychwstania i *“Apostolką Apostolów”*, podobnie wiele innych kobiet odegrało kluczowe role w Biblii i dziejach Kościoła. Wspólnota powinna lepiej ukazywać te przykłady (np. poprzez odpowiedni dobór czytań liturgicznych przedstawiających bohaterki wiary). **Kobiety stanowią większość** praktykujących i ogromnie przyczyniają się do życia Kościoła – od wychowania i dzieł miłosierdzia po rozwój teologii i pełnienie odpowiedzialnych funkcji w instytucjach kościelnych.
- **Większy udział kobiet w posługach:** Zgromadzenie synodalne **zachęca do pełnego wdrożenia** wszystkich możliwości przewidzianych w obecnych przepisach dotyczących roli kobiet – zwłaszcza tam, gdzie wciąż pozostają one niewykorzystane. Stwierdza wprost, że *“nie ma powodów, by kobiety nie mogły pełnić”* posług i zadań, do których dopuszcza je prawo kanoniczne. Chodzi m.in. o ustanowione posługi lektoratu i akolitu (otwarte dla kobiet Motu Proprio *Spiritus Domini* 2021), funkcje w kuriach diecezjalnych i watykańskich, członkostwo w radach, nauczycielskie i formacyjne role w seminariach itp. Synod zauważa też, że **kwestia dostępu kobiet do diakonatu pozostaje otwarta i wymaga dalszego rozeznania** – zachęca do kontynuowania studium tego tematu w całym Kościele.
- **Młodzież w Kościele synodalnym:** *“Młodzi ludzie również mają swój wkład w synodalną odnowę Kościoła”* – czytamy w dokumencie. Młodzież odznacza się wrażliwością na braterstwo, dzielenie się, pragnie Kościoła autentycznego i służebnego, odrzuca zaś postawy sprzeczne z Ewangelią (obłudę, wykluczanie itp.). Synod podkreśla potrzebę **wsluchiwania się w głos młodych** i włączania ich w procesy decyzyjne. Przypomina przesłanie poprzedniego Synodu Biskupów o młodzieży (2018), zachęcając do wdrażania duszpasterskich wniosków tamtego zgromadzenia. Młodzi – przez swoją

świeżość wiary, kreatywność, znajomość świata cyfrowego – są ważnymi protagonistami synodalności.

- **Duszpasterstwo dzieci i osób samotnych:** We wspólnocie chrześcijańskiej należy poświęcić szczególną uwagę **dzieciom** (ich ochronie i wychowaniu w wierze) oraz **rodzicom**. Podczas Synodu wyrażono także bliskość i wsparcie dla tych, którzy – pragnąc żyć wiernością nauce Kościoła – **doświadczają samotności** (np. osoby rozwiedzione żyjące w czystości, osoby LGBT wybierające życie zgodne z magisterium). Uznano ich świadectwo za cenne, a duszpasterstwo powinno znajdować dla nich miejsce we wspólnocie, okazując zrozumienie i towarzyszenie.

Współodpowiedzialność świeckich i rozwój posług niemających charakteru święceń

- **Szerszy udział świeckich w życiu Kościoła:** Jednym z głównych postulatów Synodu jest zwiększenie **współodpowiedzialności laikatu** za życie i misję Kościoła. Zgromadzenie wzywa do zapewnienia wiernym świeckim (zarówno kobietom, jak i mężczyznom) **większych możliwości uczestnictwa** w misji, a także poszukiwania nowych form zaangażowania i służby, odpowiadających na współczesne potrzeby duszpasterskie – wszystko to w duchu szerokiej współpracy i podzielonej odpowiedzialności. Dotyczy to zarówno parafii, diecezji, jak i instytucji kościelnych każdego szczebla.
- **Konkretne zalecenia Synodu dotyczące laikatu** (wypunktowane w dokumencie) obejmują:
- **Szerszy udział w rozeznawaniu i decyzjach:** włączenie świeckich (kobiet i mężczyzn) w **procesy rozeznania eklezjalnego** i wszystkie fazy podejmowania decyzji w Kościele, od przygotowania po wykonanie postanowień. Oznacza to np. obecność świeckich w ciałach doradczych, konsultacje wiernych przed ważnymi decyzjami duszpasterskimi, udział reprezentantów Ludu Bożego w synodach lokalnych itp.
- **Więcej świeckich na stanowiskach kierowniczych:** zapewnienie szerszego dostępu świeckim kobietom i mężczyznom do **odpowiedzialnych funkcji w diecezjach i instytucjach kościelnych** – w tym w seminariach duchownych, instytutach teologicznych, kuriach, sądach kościelnych – zgodnie z obowiązującymi przepisami. Należy przełamać zwyczaj obsadzania wszystkich funkcji przez duchownych, jeśli dana

rola nie wymaga święceń – kompetentni świeccy powinni być zapraszani do zarządzania i organizacji życia kościelnego.

- **Docenienie życia konsekrowanego:** większe uznanie i wsparcie dla **charyzmatów osób konsekrowanych** (zarówno zakonnic, zakonników, jak i członków instytutów świeckich) oraz ich zatrudnianie na odpowiedzialnych stanowiskach kościelnych w diecezjach. Biskupi są wezwani, by w pełni korzystać z darów zgromadzeń zakonnych w duszpasterstwie (np. powierzać zakonnikom funkcje kurialne, formacyjne, koordynacyjne w parafii).
- **Świeccy jako sędziowie i urzędnicy kościelni:** zwiększenie liczby wykwalifikowanych świeckich (kobiet i mężczyzn) pełniących funkcję **sędziów w sądach kościelnych** oraz innych urzędników w administracji kościelnej. Dotyczy to np. adwokatów, sędziów i asesorów w sprawach małżeńskich, ekonomów diecezjalnych, rzeczników prasowych itp., gdzie odpowiednie kompetencje mogą posiadać także osoby świeckie.
- **Poszanowanie pracowników kościelnych:** zapewnienie **godnych warunków pracy i ochrony praw** wszystkim pracownikom zatrudnionym przez Kościół i jego instytucje (w większości świeckim). Chodzi m.in. o sprawiedliwe wynagrodzenie, przejrzyste procedury zatrudnienia i docenianie świeckich pracowników kurii, parafii, szkół katolickich itp. jako pełnoprawnych współpracowników misji.
- **Różnorodność posług w Kościele:** Synod przypomina, że w odpowiedzi na potrzeby wspólnot Kościoła na przestrzeni dziejów **tworzył posługi** inne niż święcenia – będące urzeczywistnieniem charyzmatów i darów Ducha dla budowania Ciała Chrystusa. Posługi te, gdy zostają publicznie uznane przez wspólnotę i jej pasterzy, stają się trwałą służbą misji Kościoła. Dokument wyróżnia:
- **Posługi ustanowione (instituta)** – jak lektorat, akolitat oraz nowo ustanowiona posługa katechisty – które udzielane są przez biskupa w specjalnym obrzędzie po odpowiednim przygotowaniu kandydatów. Nie jest to tylko powierzenie funkcji, lecz rytym liturgiczny nadający misję i **kształtujący tożsamość posługującego** w Kościele. Synod zachęca do szerokiego wprowadzania tych posług, także dla kobiet (co już umożliwił papież Franciszek), oraz do określenia przez konferencje biskupów kryteriów i programów formacji kandydatów.

- **Stale posługi nieustanowione (mandaty)** – wykonywane w sposób stały z misji pasterza, lecz bez specjalnego obrzędu święceń czy ustanowienia. Należą do nich np. **prowadzenie małej wspólnoty** (gdy brak księdza), **przewodniczenie modlitwie wspólnotowej**, **animacja działań charytatywnych** itp.. W wielu regionach świata świeccy – często katechiści – od dawna pełnią takie funkcje (np. w Afryce katechiści prowadzą parafie bez księży). Synod postuluje, by nadawanie także tych misji odbywało się publicznie, z mandatem udzielonym w obecności wspólnoty, co podkreśli ich wagę i **oficjalne uznanie**.
- **Posługi nadzwyczajne (delegacje)** – czyli sytuacje, gdy świeccy w razie potrzeby mogą wykonywać czynności normalnie zastrzeżone duchownym. Dokument przypomina, że **prawo kanoniczne już dopuszcza** w pewnych przypadkach, by świeccy (kobiety i mężczyźni) byli szafarzami chrztu czy asystowali przy zawieraniu małżeństwa z delegacji biskupa. Istnieją też świeccy nadzwyczajni szafarze Komunii Św. i przewodniczący nabożeństw w niedzielę pod nieobecność kapłana. **Synod sugeruje rozważyć rozszerzenie oraz trwale ustanowienie** tych nadzwyczajnych uprawnień tam, gdzie braki personalne i okoliczności pastoralne tego wymagają – oczywiście zawsze *ad hoc*, w ramach podporządkowania władzy biskupa i dla dobra wiernych.
- **Propozycja posługi “słuchania”**: W trakcie Synodu pojawiła się idea ustanowienia nowej posługi świeckich – **posługi słuchania i towarzyszenia duchowego** (niezwiązanej ze święceniami). Miałaby ona polegać na wyspecjalizowanym towarzyszeniu osobom na peryferiach Kościoła, powracającym po latach lub poszukującym sensu i Boga. Opinie były podzielone: część synodu widziała w tym **proroczy znak** dowartościowania słuchania w duszpasterstwie, inni argumentowali, że słuchanie to podstawowy obowiązek **każdego ochrzczonego** i nie ma potrzeby tworzyć nowego urzędu. Ostatecznie wskazano na konieczność **dalszego rozeznania** – zachęcono wspólnoty lokalne, które widzą taką potrzebę, do **podjęcia eksperymentów pastoralnych** i wypracowania modeli posługi słuchania, które mogłyby stać się inspiracją dla całego Kościoła.

Wspólnotowe rozeznawanie i przejrzyste zarządzanie (synodalne procesy decyzyjne)

- **Trzy praktyki synodalnego Kościoła**: Synod rozpoznał, że do pełnej realizacji misji konieczne jest rozwijanie w Kościele trzech ściśle powiązanych praktyk: (1) **rozeznania**

eklezyjnego (wspólnotowego odczytywania woli Ducha Św.), (2) ulepszania **procesów decyzyjnych** w Kościele oraz (3) budowania **kultury przejrzystości, rozliczalności i ewaluacji** podjętych działań. Te trzy elementy są ze sobą nierozzerwalne – decyzje potrzebują zaplecza w postaci duchowego rozeznania Ludu Bożego, a zaufanie w rozeznaniu wzmacnia się przez jasne zasady **odpowiedzialności i zdawania sprawy** z wykonania decyzji.

- **Atmosfera zaufania i słuchania:** Synod podkreśla, że rozeznanie i decyzje mogą być właściwe tylko w **atmosferze wzajemnego zaufania** między pasterzami a świeckimi. W praktyce oznacza to m.in. większe włączenie wiernych w konsultacje przed podjęciem decyzji oraz informowanie o motywach i efektach decyzji – tak, by Lud Boży miał zaufanie do pasterzy, a pasterze ufali i słuchali Ludu. Dokument stwierdza: osoby sprawujące władzę powinny umieć zaufać i słuchać wiernych, a wierni – mieć zaufanie do swoich pasterzy. Tak budowana *“integralna wizja”* decyzji sprawia, że każda z tych praktyk (rozeznanie, decyzja, rozliczalność) zależy od pozostałych, a razem **wzmacniają zdolność Kościoła do wypełniania swojej misji**.
- **Wdrożenie kultury rozliczalności:** W dokumencie wezwano wszystkie Kościoły lokalne do wypracowania synodalnych form **odpowiedzialności sprawozdawczej** – czyli stałego **oceniania owoców** podjętych działań i **transparentnego zarządzania** dobrami. Należy to czynić w nawiązaniu do obiektywnych kryteriów (np. korzystać z **dobrych praktyk** istniejących w społeczeństwie obywatelskim, standardów prawnych, audytów zewnętrznych) oraz z udziałem osób posiadających odpowiednią wiedzę, zwłaszcza świeckich ekspertów od finansów, prawa i zarządzania. Takie partycypacyjne podejście do ewaluacji działań duszpasterskich ma stać się elementem stylu zarządzania – do tego stopnia, że biskupi będą zobowiązani zdawać relacje z praktyk rozliczalności podczas wizyt *ad limina* w Rzymie.
- **Praktyczne środki przejrzystości (zalecenia):** Synod wylicza konkretne kroki, które należy podjąć dla budowy kultury przejrzystości i odpowiedzialności:
- zapewnić **skuteczne funkcjonowanie rad ds. ekonomicznych** na poziomie diecezji i parafii (by realnie kontrolowały finanse);
- zagwarantować **rzeczywiste zaangażowanie wiernych (szczególnie kompetentnych świeckich)** w **planowanie duszpasterskie i finansowe** wspólnot (np. konsultować

budżety, inwestycje kościelne, kierunki działalności pastoralnej z radami i ekspertami świeckimi);

- opracowywać i publikować **coroczne sprawozdania finansowe** diecezji/parafii – dostosowane do lokalnych warunków, ale zasadniczo publicznie dostępne dla wiernych – najlepiej weryfikowane przez zewnętrznych audytorów. Ma to zapewnić **pełną przejrzystość** w zarządzaniu majątkiem i funduszami Kościoła;
- opracowywać i publikować **coroczne sprawozdania z realizacji misji duszpasterskiej**, obejmujące opis podjętych działań (np. ewangelizacyjnych, charytatywnych) oraz wysiłków na rzecz **ochrony nieletnich i osób bezbronnych (safeguarding)**. W raporcie tym powinny znaleźć się również informacje o krokach podjętych w celu zwiększenia udziału świeckich w decyzjach oraz statystyki np. **udziału kobiet i mężczyzn** w organach decyzyjnych;
- wprowadzić **procedury okresowej oceny** sposobu pełnienia posług i urzędów kościelnych przez osoby odpowiedzialne. Innymi słowy – regularnie (np. co kilka lat) dokonywać synodalnej oceny pracy duszpasterzy, liderów, katechetów itp., by podtrzymywać ich rozwój i korygować ewentualne braki.
- **Raportowanie jako wychowanie:** Powyższe działania nie mają być traktowane jako uciążliwa biurokracja, lecz jako element **formacji sumień i zmiany kultury** w Kościele. Wysiłek informowania o działaniach Kościoła jest potężnym **narzędziem edukacyjnym** – uczy odpowiedzialności, uczciwości i wspólnej troski o dobro wspólne. Dodatkowo, publiczne raporty ukazują wiernym i światu **pozytywne inicjatywy** Kościoła (charytatywne, duszpasterskie), które często pozostają ukryte.

Synodalne struktury uczestnictwa (rady duszpasterskie, synody lokalne)

- **Istniejące organy partycypacji:** Kościół synodalny opiera się na realnym działaniu instytucji, które umożliwiają **uczestnictwo wiernych w decyzjach**. Prawo kanoniczne przewiduje już na poziomie Kościoła lokalnego takie organy, jak: **synod diecezjalny, rada kapłańska, diecezjalna i parafialna rada duszpasterska, rady do spraw ekonomicznych** itp.. Dokument podkreśla, że organy te muszą być **ożywione i efektywne**, a nie istnieć tylko pro forma. **Synodalny Kościół wymaga, by te ciała były obowiązkowe i rzeczywiście żywotne**, działające zgodnie z przepisami i statutami, a nie

tylko z nazwy. Tam, gdzie dotąd je zaniedbywano, należy je ustanowić; tam, gdzie istnieją – tchnąć w nie ducha synodalnej współpracy.

- **Rola rad w misji i decyzjach:** Każdy z tych organów uczestniczy w **rozeznawaniu**, jak głosić Ewangelię i pełnić misję we własnym środowisku, a także we **współdecydowaniu** (zgodnie z określonymi kompetencjami) oraz w **ocenie** działań. Rady duszpasterskie stanowią zatem *“jedną z najbardziej znaczących przestrzeni, w których można działać na rzecz szybkiego wdrożenia wytycznych synodalnych”* – ich aktywizacja może szybko przełożyć się na odczuwalne zmiany w stylu duszpasterstwa.
- **Synodalna metodologia pracy:** Synod zaleca, by organy te pracowały w **duchu synodalnym**, co oznacza m.in. przyjęcie metod dialogu duchowego. Jako **wzór** proponuje się praktykowaną na Synodzie **“rozmowę w Duchu Świętym”** (prayerful listening & sharing) – oczywiście z dostosowaniem do lokalnych warunków. Chodzi o to, by zebrania rad nie przypominały zebrań czysto administracyjnych, ale były czasem wspólnej modlitwy, słuchania Słowa Bożego, dzielenia się odczuciami i pomysłami w klimacie wzajemnego szacunku. Taka duchowa metoda pogłębi jedność i otwartość na natchnienia Ducha w podejmowaniu decyzji.
- **Reprezentatywność i inkluzyjność:** Szczególną uwagę należy zwrócić na **skład rad i synodów lokalnych**. Mają one jak najpełniej odzwierciedlać rzeczywistość Ludu Bożego. Gdzie prawo nie przewiduje wyborów (np. do rady duszpasterskiej parafialnej), zaleca się przeprowadzenie **szerokich konsultacji** wśród wiernych, aby wyłonić osoby cieszące się ich zaufaniem – a dopiero na tej podstawie proboszcz czy biskup dokonuje nominacji. Członkowie powinni pochodzić z różnych środowisk i grup: *“kobiety, młodzież i osoby żyjące w ubóstwie lub marginalizowane”* powinny być aktywnie zachęcane do udziału. Kluczowe jest też włączenie osób świeckich, które dają świadectwo wiary **w życiu codziennym i pracy zawodowej**, a nie tylko tych zaangażowanych w struktury kościelne. Dzięki obecności osób z doświadczeniem **“w świecie”** (rodziny, pracy, kulturze) rozeznanie wspólnotowe będzie bardziej otwarte, realistyczne i wielostronne. Synod sugeruje nawet, by – tam gdzie to pomocne – do konsultacji diecezjalnych włączać *“przedstawicieli innych Kościołów chrześcijańskich oraz innych religii”*, jeśli są obecni na danym terenie.

- **Realny wpływ, nie fasada:** Ważne jest, by organy partycypacji miały nie tylko głos doradczy na papierze, ale realny wpływ. Dlatego Synod proponuje zapewnić np. członkom parafialnych i diecezjalnych rad duszpasterskich **prawo zgłaszania tematów do agendy** obrad (analogicznie do uprawnień członków rady kapłańskiej). Dzięki temu rady nie będą jedynie reagować na sprawy przedstawione przez proboszcza/biskupa, ale również wносить oddolnie istotne zagadnienia do omówienia.
- **Sieci rad i zgromadzenia synodalne:** Zwrócono uwagę na dobre praktyki już stosowane w niektórych Kościołach: **tworzenie sieci rad duszpasterskich od poziomu podstawowego (małe wspólnoty, rejony)** po poziom diecezjalny. Taki wielopoziomowy system (parafia → dekanat/strefa → diecezja) ułatwia komunikację i przekazywanie głosu ludu w górę struktur Kościoła. Ponadto Synod proponuje **regularne organizowanie zgromadzeń synodalnych** na różnych poziomach (parafialnym, diecezjalnym, krajowym), **nie ograniczając** się do konsultacji wewnątrz Kościoła katolickiego, ale **otwierając się na słuchanie innych chrześcijan**, a nawet uwzględniając perspektywy osób innych religii obecnych w społeczeństwie. Taka praktyka buduje ducha dialogu ekumenicznego i międzyreligijnego już na etapie lokalnym.
- **Synod diecezjalny – forum słuchania i rozliczania:** Dokument zaleca bardziej docenić instytucję **synodu diecezjalnego (bądź zgromadzenia całej diecezji)** jako **stałej formy konsultacji** biskupa z powierzonym mu Ludem Bożym. Synod diecezjalny ma być miejscem **wspólnej modlitwy, słuchania i rozeznawania** w sprawach istotnych dla życia i misji Kościoła lokalnego. W szczególności, gdy stoją przed diecezją ważne wybory lub wyzwania, biskup powinien zwołać synod, by wspólnie poszukać natchnień Ducha. Proponuje się także, by synod diecezjalny służył jako **forum przedstawiania sprawozdań i ewaluacji**: np. biskup mógłby na takim synodzie przedstawić raport z działalności duszpasterskiej diecezji, z realizacji planu duszpasterskiego, z wdrażania postanowień ogólnokościelnych (np. wskazań synodu powszechnego), z działań na polu ochrony małoletnich oraz zarządzania dobrami materialnymi. Wtedy cały Lud Boży ma szansę wysłuchać, ocenić i współudziałem korygować kurs duszpasterski diecezji. Synod postulatywnie wskazuje potrzebę **wzmocnienia przepisów kanonicznych**, aby każda diecezja regularnie (np. co 5-10 lat) odbywała synod diecezjalny lub podobne

zgromadzenie – tak, by synodalność była stałym stylem, a nie nadzwyczajnym wydarzeniem.

Odnowa duszpasterstwa parafialnego i lokalnego w zmieniającym się świecie

- **Nowe wyzwania “miejsca”:** Dokument zwraca uwagę, że w dobie gwałtownych przemian społeczno-kulturowych zmienia się **sposób przeżywania przynależności terytorialnej**. Postępująca **urbanizacja** sprawia, że po raz pierwszy w dziejach większość ludzkości żyje w miastach. Wielkie metropolie to często anonimowe aglomeracje bez zakorzenionej tożsamości – ludzie żyją w nich obok siebie jak nieznajomi. Tradycyjny model parafii jako wspólnoty całej okolicy traci oczywistość: *“granice parafii i diecezji stają się mniej wyraźne”*. Kościół jest wezwany, by **żyć w tych nowych warunkach**, zamiast się przed nimi bronić. Oznacza to **odbudowywanie życia wspólnotowego** w zatomizowanych środowiskach miejskich – nadawanie “ludzkiego oblicza” często anonimowej rzeczywistości poprzez tworzenie relacji braterskich i miejsc spotkania.
- **Kreatywność w duszpasterstwie miejskim:** Oprócz wzmacniania tradycyjnych struktur terytorialnych, potrzebna jest **misyjna kreatywność** w odkrywaniu nowych sposobów duszpasterstwa w miastach. Parafia pozostaje podstawową jednostką, ale powinna współpracować w sieci z innymi parafiami i inicjatywami. Dokument zachęca do *“odważnego poszukiwania konkretnych sposobów”* działania: np. tworzenia **wspólnot tematycznych czy środowiskowych** (dla osób o wspólnych potrzebach lub w podobnym wieku), **duszpasterstw specjalistycznych** (np. akademickie, emigrantów), **parafii personalnych** (dla określonych grup wiernych), czy centrów ewangelizacyjnych w centrach miast. Kościół ma stać się bardziej mobilny i obecny tam, gdzie toczy się życie ludzi.
- **Nie zapominać o peryferiach:** Jednocześnie Synod podkreśla, że w cieniu globalnych miast istnieją **obszary zaniedbane**: ubogie dzielnice miejskie, tereny wiejskie wyludnione, miejsca wykluczenia (jak więzienia, obozy dla uchodźców, slumsy). *“Obszary wiejskie, wśród których są prawdziwe peryferie, nie powinny być zaniedbywane”* – wymagają one szczególnej troski duszpasterskiej. Opcja na rzecz

ubogich oznacza, że **Kościół kieruje uwagę także tam, gdzie brakuje struktur i zasobów**, znajdując sposoby dotarcia z sakramentami, katechezą, obecnością pasterza.

- **Migracja i Kościół międzykulturowy:** Współczesność cechuje także wzmożona **mobilność ludzi** z różnych przyczyn (ekonomicznych, konfliktów, zmian klimatycznych). Wierni migrujący często tworzą żywe wspólnoty w nowych miejscach osiedlenia – przynoszą ze sobą swoje tradycje wiary, ubogacając **parafie, które stają się wielokulturowe**. Niektórzy migranci jednak czują się oderwani od korzeni i mają trudności z integracją w Kościele lokalnym, inni żyją na emigracji bez stałej więzi z parafią. Równocześnie wierni miejscowi stają przed wyzwaniem gościnności wobec przybyszów. Synod wzywa do **budowania wspólnot międzykulturowych** – tak, by ludzie różnych języków i kultur w Kościele uczyli się od siebie nawzajem i wzbogacali swoją wiarę. Podkreśla się wpływ migracji także na struktury Kościoła: np. niektóre Kościoły wschodnie rosną w diasporze i trzeba nowego podejścia duszpasterskiego, by zachować ich liturgiczne i duchowe dziedzictwo, a zarazem budować jedność z lokalnymi wspólnotami obrządku łacińskiego. Biskupi powinni troszczyć się o migrantów poprzez kapelanów, parafie personalne, liturgię w ich językach oraz inicjatywy integrujące.
- **Świat cyfrowy – nowy areopag:** Synod poświęcił uwagę także **kulturze cyfrowej**, która kształtuje zwłaszcza młode pokolenie. Media społecznościowe i internet zmieniają **postrzeganie czasu i przestrzeni**, wpływając na komunikację, relacje i nawet praktykowanie wiary. Z jednej strony dziś ludzie są bardziej połączeni niż kiedykolwiek, z drugiej – paradoksalnie – często dotyka ich **samotność i wykluczenie** w sieci. Internet bywa też narzędziem manipulacji i polaryzacji przez siły polityczne czy biznesowe. Kościół przyznaje, że **nie jest jeszcze dostatecznie przygotowany** na te wyzwania i musi podjąć zdecydowane działania: przeznaczyć zasoby i wysiłek, aby obecność chrześcijańska w środowisku cyfrowym była **bardziej prorocza i misyjna**. Lokalnym Kościołom zaleca się **wspierać i towarzyszyć** osobom świeckim zaangażowanym w ewangelizację online – influencerom katolickim, twórcom treści, administratorom grup religijnych w mediach społecznościowych. Ważne jest, by także **wirtualne wspólnoty** (szczególnie młodzieżowe) rozwijały **synodalny styl bycia Kościołem**: promowały prawdziwe więzi, dialog, współdzielenie się wiarą, a nie tylko powierzchowne “łączenie się”. Dokument nazywa to *“laboratorium dialogu”* – internet może stać się przestrzenią

spotkania Kościoła z poszukującymi sensu życia. Wymaga to jednak świadectwa autentycznego życia osób wierzących w sieci i odważnego głoszenia tam Ewangelii językiem zrozumiałym dla cyfrowej kultury.

- **Parafia – wspólnota wspólnot w misji:** Mimo tych przemian dokument podkreśla, że **parafia** pozostaje *“jedną z głównych struktur Kościoła lokalnego, przekazaną przez historię”* i **uprzywilejowanym miejscem komunii** ochrzczonych. To w parafii, rozumianej tradycyjnie terytorialnie, **wspólnota gromadzi się na Eucharystii** pod przewodnictwem proboszcza (i biskupa w skali diecezji). Parafia ma unikalny charakter, bo jest wspólnotą *“nieelekcyjną”* – gromadzi ludzi różnych pokoleń, zawodów, warstw społecznych i kultur, których normalnie nie poza wiarą by nie zbliżyło. Ta różnorodność stanowi bogactwo: parafia uczy **budowania więzi ponad podziałami naturalnymi**.
- **Otwarta na nowe formy:** Jednak **zmiany w sposobie życia i więzi terytorialnej** wymuszają ponowne przemyślenie modelu parafii. Dokument stwierdza, że parafia jest dziś wezwana do *“otwarcia się na nowe formy działania duszpasterskiego”*, które uwzględniają większą mobilność ludzi oraz ich **“terytoria egzystencjalne”** (miejsca pracy, nauki, spędzania czasu). Parafia nie powinna czekać tylko, aż ludzie przyjdą do kościoła parafialnego – musi wyjść do nich tam, gdzie żyją. Przykładowo, jeśli parafianie spędzają większość tygodnia w dzielnicy biurowej, tam też duszpasterstwo powinno ich dosięgnąć (np. Msza w dzień pracy, wspólnota w miejscu pracy).
- **Parafia skoncentrowana na misji:** Synod kładzie nacisk, by parafia nie była *“skupiona na sobie, ale na misji”*. Oznacza to, że celem parafii nie jest tylko utrzymanie parafialnych struktur czy zwyczajów, ale **wspieranie wiernych w byciu świadkami Chrystusa w świecie**. Dlatego parafia powinna **promować inicjację chrześcijańską** (czyli wprowadzenie dzieci, młodzieży i dorosłych neofitów w dojrzałą wiarę) oraz zapewniać stałe **towarzystwo i formację** wiernych. Dokument obiecuje, że parafia idąca w tym kierunku stanie się miejscem, które wspiera ludzi na każdym etapie życia w wypełnianiu ich misji – w rodzinie, pracy, zaangażowaniu społecznym, kulturze, polityce. Innymi słowy, parafia ma pomagać świeckim *“żyć wiarą od niedzieli do niedzieli”* w świecie, a nie tylko zapewniać im opiekę duszpasterską wewnątrz kościoła.
- **Małe wspólnoty i sieci parafialne:** W wielu regionach świata odnowa parafii dokonuje się przez tworzenie **małych wspólnot chrześcijańskich** (tzw. podstawowych wspólnot).

Dokument zauważa, że takie małe grupy (sąsiedzkie, biblijne, modlitewne) są środowiskiem, gdzie rozwijają się *“intensywne relacje bliskości i wzajemności”*, dając wiernym **konkretne doświadczenie synodalności** – wspólnego kroczenia w wierze. Synod zachęca parafie do wspierania tych form – parafia może stać się **“wspólnotą wspólnot”**, siecią związaną Eucharystią parafialną, ale spotykającą się także w domach i małych grupach. Dzięki temu osoby, które czują się anonimowe w dużej parafii, znajdują przestrzeń bliskich relacji i zaangażowania.

- **Synergia z charyzmatami w diecezji:** Odnowa struktury parafialnej nie oznacza izolacji parafii. Przeciwnie, Synod uwypukla potrzebę **współpracy parafii z innymi darami w Kościele lokalnym**. Instytuty zakonne, stowarzyszenia wiernych, ruchy i nowe wspólnoty mają zdolność łączenia ludzi i docierania tam, gdzie parafia terytorialna nie zawsze sięga. Często to właśnie one niosą Ewangelię do miejsc szczególnych: szpitali, więzień, domów pomocy, ośrodków dla uchodźców, do środowisk młodzieżowych, akademickich, kulturalnych. Synod wyraża wdzięczność za ten *“nieoceniony wkład”* i wzywa, by biskupi diecezjalni **animowali jedność** między różnymi charyzmatami a parafiami. Biskup ma dbać, aby ruchy i zakony działały *“w synergii z Kościołem lokalnym”* i wpisywały się w dynamikę synodalności diecezji, a nie obok niej. Dzięki temu Kościół lokalny będzie bogaty różnorodnością darów, ale zjednoczony we wspólnej misji.
- **Poziom ponadparafialny:** Synod zwraca też uwagę na *“pośrednie miejsca”* między Kościołem lokalnym a powszechnym – np. **provincje kościelne, konferencje krajowe, kontynentalne struktury współpracy**. Docenienie ich roli może pomóc Kościołowi być bardziej obecnym i słyszalnym we współczesnym, globalnym świecie. Wskutek migracji i globalizacji granice między diecezjami i krajami stały się płynne; stąd potrzeba patrzenia i działania na szerszym **“rozległym terytorium społeczno-kulturowym”** ponad granicami administracyjnymi. Ważne jednak, by taka współpraca ponadlokalna nie prowadziła do uniformizacji czy utraty zakorzenienia – modelem jest tu *“dostosowanie życia chrześcijańskiego do specyfiki każdej kultury”* (Ad Gentes 22) przy jednoczesnym unikaniu skrajnego partykularyzmu. Służą temu m.in. kontynentalne fazy Synodu (jak odbyta w 2023), gdzie Kościoły różnych krajów dzieliły się darami i wyzwaniami.

Formacja pastoralna i synodalna

- **Formacja integralna i ciągła:** Jednym z najgłośniejszych wybrzmiewających postulatów Synodu jest potrzeba, aby **formacja Ludu Bożego** (zarówno świeckich, jak duchownych) była **wszechstronna, ustawiczna i we wspólnocie**. Celem nie jest tu wyłącznie przekaz wiedzy teoretycznej, lecz kształtowanie **konkretnych umiejętności** potrzebnych w duszpasterstwie synodalnym: **otwartości i umiejętności spotkania** z drugim człowiekiem, zdolności **dzielenia się i współpracy**, gotowości do **wspólnej refleksji i rozeznawania** duchowego, a także umiejętności **odczytywania doświadczeń w świetle Ewangelii**. Taka formacja powinna obejmować wszystkie wymiary osoby – intelektualny, emocjonalny, relacyjny, duchowy – i łączyć wiedzę z **doświadczeniem praktycznym** (uczeniem poprzez zaangażowanie). Innymi słowy, chodzi o formację *“dla misji”*, a nie tylko *“o misji”*.
- **Formacja wspólna (duchowni i świeccy razem):** Synod mocno podkreśla, że formacja powinna odbywać się **we wspólnocie** i często **łącząc różne stany Kościoła**. Zaznaczono *“potrzebę formacji, w której mężczyźni i kobiety: świeccy, osoby konsekrowane, duchowni i kandydaci do święceń uczestniczą razem”*. Wspólne sesje formacyjne, rekolekcje czy warsztaty dla księży, sióstr zakonnych i świeckich liderów pozwalają wzrastać we **wzajemnym poznaniu i szacunku** oraz uczą **współpracy** na zasadach komplementarności powołań. Przełamywane są w ten sposób uprzedzenia i buduje się praktyczna jedność Ludu Bożego. To konkretna odpowiedź na problem klerykalizmu – gdy razem się uczymy i dyskutujemy, łatwiej potem razem posługiwać. Oczywiście, taka wspólna formacja wymaga **kompetentnych formatorów**, którzy potrafią przekazywać treści w sposób dostępny dla zróżnicowanej grupy i moderować dialog.
- **Formatorzy i metody:** Dokument wskazuje, że kluczowa jest jakość **formatorów**. Powinni to być ludzie nie tylko kompetentni merytorycznie, ale przede wszystkim **wiarygodni świadkowie** – *“życiem potwierdzający to, co przekazują słowami”*. Tylko wtedy formacja będzie **twórcza i przemieniająca**, a nie jedynie akademicka. Synod zaleca inwestowanie w **formację formatorów** (np. duszpasterzy, katechetów, liderów wspólnot) – również poprzez wykorzystanie nauk pedagogicznych i wiedzy o edukacji dorosłych, tak by programy formacyjne były dobrze zaprojektowane i uwzględniały współczesne procesy uczenia się. Ważne jest też indywidualne i wspólnotowe

towarzystwie formacyjne – osobisty mentoring, kierownictwo duchowe, grupy dzielenia – by formacja nie była tylko kursem, ale procesem przemiany w życiu.

- **Wspólnoty jako przestrzeń formacji:** Kościół dysponuje wieloma **miejscami i zasobami** do kształtowania uczniów-misjonarzy. Dokument wymienia: **rodziny, małe wspólnoty, parafie, ruchy i stowarzyszenia kościelne, seminaria duchowe, wspólnoty zakonne, instytucje akademickie**, a także doświadczenia praktycznej posługi – praca z ubogimi, wolontariat, misje ad gentes – jako “*szkoły*” uczniostwa. We wszystkich tych przestrzeniach Kościół **uczy i wychowuje swoich członków**, często integrując przy tym osoby z różnych pokoleń (np. w parafii dziadkowie uczą się od młodych i odwrotnie). Synod zaznacza, że **nikt w Kościele nie jest jedynie biernym odbiorcą formacji** – każdy ochrzczony ma coś do zaoferowania innym. Na zasadzie “*uczeń uczy ucznia*” wszyscy możemy wzrastać, dzieląc się wiarą i doświadczeniem. Warto docenić np. **pobożność ludową** – procesje, pielgrzymki, nabożeństwa – jako “*cenny skarb*”, który **formuje serca wiernych** i przekazuje wiarę kolejnym pokoleniom w sposób żywy.
- **Eucharystia centrum formacji duchowej:** W formacji duchowej wiernych centralną rolę odgrywa **niedzielną Eucharystia**. Dokument przypomina, że to właśnie w liturgii wierni “*kontemplują Chrystusa*” i **upodabniają się do Niego** – przez słuchanie Słowa i karmienie się Ciałem Pańskim wzrastamy do “*pełni Chrystusowej*”. Dla wielu katolików niedzielna Msza jest **jedynym regularnym kontaktem z Kościołem**, dlatego Synod podkreśla **decydujące znaczenie** troski o jej celebrację. W szczególności akcentuje:
 - konieczność zadbania o **jakość homilii** – by była rzeczywiście karmiącą duchowo i związana z życiem słuchaczy;
 - zapewnienie “*aktywnego uczestnictwa*” wszystkich wiernych (por. Sacrosanctum Concilium 14) – przez śpiew, odpowiedzi, posługi liturgiczne świeckich, odpowiednie zaangażowanie młodzieży, czytania wykonywane przez osoby świeckie itd.;
- budowanie **świadomości eucharystycznej** – przypominanie, że we Mszy cały Lud Boży, pod przewodnictwem kapłana i dzięki posłudze niektórych (lektorów, szafarzy), uczestniczy w dwóch stołach: Słowa Bożego i Chleba życia. **Dar komunii, misji i uczestnictwa – trzy filary synodalności – urzeczywistniają się i odnawia w każdej Eucharystii**. To podczas Mszy św. Duch Święty jednoczy nas jako Kościół i posyła w

świat. Zatem dobra formacja liturgiczna wiernych (nauka świadomego, czynnego udziału we Mszy) jest warunkiem wzrostu Kościoła synodalnego.

- **Odnowienie katechezy:** Wśród praktyk formacyjnych Synod wzywa do zwrócenia szczególnej uwagi na **katechezę**. Powinna się ona stać bardziej **“wychodząca”** i misyjna, a mniej skupiona tylko na wewnętrznych potrzebach Kościoła. *“Wspólnoty uczniów-misjonarzy będą potrafiły prowadzić ją w duchu miłosierdzia i zbliżać do doświadczeń każdego człowieka”* – to znaczy, katecheza powinna dotyczyć realnych problemów ludzi, być dialogiem wiary z ich życiem, także na **egzystencjalnych peryferiach** (wśród obojętnych czy niewierzących). Oczywiście musi przy tym zachować zakorzenienie w doktrynie – dokument wspomina o nie zapominaniu *Katechizmu Kościoła Katolickiego* jako punkcie odniesienia – ale chodzi o przekładanie doktryny na język i sytuacje współczesnych ludzi. Taka katecheza staje się *“laboratorium dialogu”* Kościoła ze światem, miejscem, gdzie poszukujący sensu mogą zadawać pytania i znajdować światło Ewangelii.
- **Rola katechistów:** Synod wyraźnie docenia **posługę katechistów świeckich**. W wielu Kościołach lokalnych są oni *“kluczowym zasobem”* dla towarzyszenia w wierze – często to oni przygotowują dzieci i dorosłych do sakramentów, prowadzą małe wspólnoty, uczą modlitwy. Tam, gdzie brak kapłanów, katechiści nieraz pełnią funkcje liderów wspólnot. Synod zachęca, by posługa katechisty (niedawno ustanowiona formalnie przez papieża) była **bardziej doceniana i wspierana** przez wspólnoty. Jednocześnie akcentuje się, że **cała wspólnota** powinna być zaangażowana w dzieło katechezy – trzeba wyjść z *“logiki delegowania”*, w której parafia zleca katechezę tylko profesjonalistom, a reszta czuje się zwolniona. Synodalność zakłada, że rodziny, młodzież, różne grupy – wszyscy współtworzą środowisko żywej katechezy.
- **Katecheza w kontekście migracji:** W obliczu dużych migracji wiernych między krajami, dokument zwraca uwagę, by katecheza sprzyjała **wzajemnemu poznaniu między Kościołami kraju pochodzenia i kraju przyjmującego**. Chodzi o to, by np. imigranci mogli kontynuować formację religijną w nowym miejscu zamieszkania w sposób nawiązujący do ich doświadczeń z ojczyzny. Wymiana katechistów, tłumaczenie materiałów katechetycznych, współpraca diecezji z różnych krajów – to wszystko może

pomóc zachować ciągłość wzrostu w wierze migrantów i ubogacić Kościoły lokalne o nowe perspektywy.

- **Obecność w instytucjach edukacyjnych:** Poza typowo kościelnymi formami formacji, Synod wskazuje na wielkie znaczenie **instytucji edukacyjnych inspirowanych wiarą** – takich jak **szkoły i uniwersytety katolickie**, a także organizacje formujące do zaangażowania społecznego, politycznego czy kulturalnego (np. ruchy studenckie, kluby sportowe, inicjatywy artystyczne). W wielu krajach to właśnie szkoły i uczelnie katolickie stykają się z młodzieżą, która poza tym nie miałaby kontaktu z Kościołem. Dokument zachęca, by instytucje te czerpały z **praktyk synodalności** – włączając uczniów, rodziny, nauczycieli we współodpowiedzialność za wspólnotę szkolną – tak by stawały się *“laboratoriami relacji opartych na przyjaźni i uczestnictwie”*. Mimo że ich działalność odbywa się często w świeckim kontekście, mogą one promować **alternatywny model wychowania** – oparty na Ewangelii, a nie na konkurencji czy konsumpcjonizmie.
- **Dialog wiary z kulturą:** Szkoły i uniwersytety katolickie mają szczególną misję budowania **pomostu między wiarą a kulturą**. Poprzez wysoki poziom nauczania, formację etyczną i klimat szacunku dla osoby ludzkiej, **wychowują do wartości** i ukazują chrześcijańską wizję pełni życia. Gdy realizują tę misję, stają się miejscem, gdzie młodzi ludzie mogą skonfrontować wiarę z pytaniami współczesności i zobaczyć w praktyce **styl chrześcijański** jako atrakcyjną alternatywę dla egoistycznych modeli dominujących w świecie. Synod podkreśla rolę **rodzin** w tych instytucjach – szkoły katolickie powinny priorytetowo współpracować z rodzicami, aby wychowanie było spójne i zakorzenione w wartościach wyniesionych z domu.

Relacja pasterzy i wiernych: współpraca zamiast klerykalizmu

- **Współodpowiedzialność duchownych i świeckich:** Synod wiele uwagi poświęcił odnowie sposobu sprawowania posługi przez biskupów i prezbiterów w duchu synodalnym. Z jednej strony wyrażono **wdzięczność** kapłanom za ich radosną służbę – wielu świeckich świadczyło o zaangażowaniu i ofiarności duszpasterzy. Z drugiej – **usłyszano o trudnościach**, z jakimi zmagają się sami księża: poczuciu **izolacji**, **samotności** oraz przytłoczeniu nadmiarem wymagań (oczekuje się od nich zaspokojenia wszystkich potrzeb wspólnoty). Synod wskazuje, że lekarstwem na te bolączki jest

właśnie **synodalność w praktyce**, tzn. ponowne odkrycie przez duchownych, że **nie są sami** – że pełnią posługę we wspólnocie, gdzie inni mogą i powinni im pomagać. Doświadczenie synodalne ma pomóc biskupom, prezbiterom i diakonom **na nowo odkryć współodpowiedzialność** w wykonywaniu swojej posługi. Oznacza to, że kapłan nie jest jedynym “duszpasterzem” w parafii – całe grono ochrzczonych ma swój udział w duszpasterstwie. **Pasterz jest tym, który jednoczy, animuje i przewodzi, ale we współpracy z resztą Ludu Bożego.**

- **Dzielenie zadań i delegowanie:** Dokument zachęca duchownych do **bardziej zróżnicowanego podziału obowiązków i odpowiedzialności** w parafii i diecezji. Trzeba **odważnie rozeznawać**, co należy bezpośrednio i wyłącznie do posługi wynikającej ze święceń (np. sakramenty, przewodniczenie liturgii, nauczanie doktryny), a co **może i powinno być delegowane** innym (świeckim, diakonom). W praktyce może to oznaczać np. powierzenie świeckim prowadzenia pewnych spotkań formacyjnych, zarządzania sprawami administracyjnymi parafii, opieki nad grupami czy przygotowania katechumenów – tak, aby księża mogli skupić się na tym, co istotnie wymaga ich pasterskiej posługi. Taka zmiana perspektywy sprawi, że **posługa kapłańska stanie się “duchowo zdrowsza” i bardziej dynamiczna duszpastersko** – ksiądz nie będzie czuł się osamotnionym “menedżerem od wszystkiego”, lecz rzeczywistym pasterzem wspólnoty. Również **procesy decyzyjne** w parafii/diecezji staną się bardziej synodalne, jeśli proboszcz i biskup będą konsultować się z radami i współpracownikami świeckimi – *“wnosząc wyraźnie synodalny styl działania”*.
- **Przewyciężenie klerykalizmu:** Powyższe działania zmierzają do eliminowania **klerykalizmu** w Kościele. Dokument zdecydowanie potępia klerykalizm, rozumiejąc go jako **nadużycie władzy dla własnych korzyści i wyniesienie się duchownych ponad świeckich**, co jest zaprzeczeniem posługi służebnej. Klerykalizm przejawia się m.in. w różnych **nadużyciach** – seksualnych, finansowych, w nadużywaniu sumienia i władzy – jak boleśnie pokazały ostatnie skandale. Co ważne, dokument zauważa, że *“klerykalizm, któremu sprzyjają zarówno sami kapłani, jak i świeccy”* (np. przez bezkrytyczne traktowanie księży jako “nietykalnych”), *“tworzy rozłam w ciele Kościoła, który sprzyja i pomaga w popełnianiu wielu złych rzeczy”*. Te *“złe rzeczy, które teraz potępiamy”* – jak

pisze papież Franciszek – to właśnie owoce klerykalnej kultury. Synod zgadza się z Papieżem, że **zwalczanie klerykalizmu** jest warunkiem uzdrowienia relacji w Kościele.

- **Nowy styl przywództwa:** W Kościele synodalnym **władza rozumiana jest jako służba**. Biskup czy proboszcz pełni swoją misję “w komunii” – razem z prezbiterium, diakonami, osobami konsekrowanymi i świeckimi. Obrazem jest tu scena *obfitego połowu* (J 21) przywołana w dokumencie: apostołowie ciągną wspólnie sieć pełną ryb, a Piotr ma w niej szczególną rolę – **każdy robi co innego, lecz wszyscy współpracują w jednym dziele**. Tak samo Kościół jest siecią relacji, które jednoczą w komunii, zostawiając zarazem przestrzeń dla różnorodności powołań i charyzmatów. **Posługa hierarchiczna (biskupia, kapłańska)** jest niezbędna dla jedności – “*posługa biskupów w komunii między sobą i z Biskupem Rzymu*” podtrzymuje jedność Kościoła – ale jej wykonywanie ma mieć charakter kolegialny i **współdzielony z Ludem Bożym**. Tylko w takim stylu Kościół może wiarygodnie głosić Ewangelię w dzisiejszym świecie jako wspólnota braci i siostr, w której “*jeden jest wasz Nauczyciel, a wy wszyscy braćmi*” (Mt 23,8).